

NORGE UNDER OKKUPASJONEN

Prosjektråd: Direktør Bjørn Balstad, forfatteren Randi Bratteli, forsker Guri Hjeltnes, professor Tore Pryser, fylkesmann Håkon Randal
Styreleder: Bjørn Balstad Oslo, tlf.: 22 14 12 05
Adresse: Prosjektleder Jan Eidi, Myggveien 26, 3218 Sandefjord, tlf.: 33 45 07 58
Bankgiro: 2490.45.50309 Postgiro: 0826 0916271

Rapporter fra Norge under okkupasjonen.

Oversikt over antall sider i rapportene:

1. Dagkonferanse i Sandefjord ord 14. november 1988 om okkupasjonsforskning	56
190 deltakere drøftet okkupasjonen i ettertid	
2. Prosjektråd for "Norge under okkupasjonen". Årsmelding	8
Konstituerende møte i Stortinget 2. desember 1994	
3. Norsk skoleungdoms intervjuer med 12.221 personer over 65 år	48
90 spørsmål: "Hva hendte i vår kommune under okkupasjonen?"	
4. Tyskernes aktiviteter i 356 kommuner 1940-1945 (totalt 1.450 sider)	12
Kartlegging av krigsanlegg, administrasjon og soldatenes fritidstilbud	
5. Nasjonal Samlings organisasjon med medlemstall i 495 kommuner	32
Hvor NS hadde sin administrasjon med kontorer i kommunene.	
6. Arbeidstjenestens organisasjon og opplæringsplaner 1941-1945	36
Oversikt over 84 leirer i alle fylker. Innkalte AT -rekrutter ca. 24 500	
7. Fylkesvis oversikt over 8.364 krigsbarn med norsk mor og tysk far	18
Lebensborn i Norge, velferdsinstitusjon eller raseideologi?	
8. Registrering av 15 illegale aviser i Vestfold 1940-1945	22
Navn, redaktører, innhold, opplag, språkføring, distribusjon m.m.	
9. Kartlegging av 709 leirer for sovjetiske, polske og serbiske fanger	22
78.200 fanger i Norge 1941-1945 hvorav 15.500 omkom. Gravsteder	
10. motstandsbevegelsens likvidasjoner i Norge	12
usikkerhet om antall likviderte var 65, 110 eller ca. 200	
11. Norske frontkjemper på Østfronten	9
Erfaringer, belastninger, helsemessige og sosiale forhold	
12. Kronologisk og alfabetisk oversikt over 416 henrettede motstandsfolk	56
Fylkesvise oversikter om måneder, år. Henrettelsesdato m.m.	
13. Føreropplæring i Nasjonal Samling	36
Steder: Jessheim og Verdal. Målgruppe NS-ungdom 18-25 år.	
14. NS's to elitegymnas på Gjøvik og Sakshaug for evnerik ungdom	22
Skoleplan, undervisningspersonell. Etterundersøkelse:Topp karriere	
15. NS-styret i 10 utvalgte kommuner fra 1/1 1941 til 8/5 1945	14
Registrerte protokolltilførsler, konflikter i og utenfor NS m.m.	
16. Norske frontsøstre i tysk tjeneste på Østfronten	8
1.000 sykepleiere m.fl. meldte seg frivillig til Røde Kors - tjeneste	
17. Forholdene i fengsler og fangeleirer for landssvikdømte etter 9/5-45	26
Statisk bearbeiding fra 268 som svarte på 50 spørsmål	

19. 20500 elever ved unghirdmarinen i Sandefjord 1942-1945	26
20. Fylkesordfører Anulf Olsen: Dokumenter fra Hammerfest 1940-1945	131
21. Oddmund Filseth: Hvorfor opplevde vi krigen så forskjellig?	17
22. Forholdene ved Bredtvedt kvinnefengsel etter 9 mai 1945	26
23. Hirdutdannelsen under okkupasjonen, intensjon og praksis	42
24. Jentehirden i Norge 1940 - 1945	8
25. Utvalgte presseklipp fra prosjektet "Norge under okkupasjonen".	61
26. Kartlegging av 22000 fra motstandsbevegelsen i Norge	ikke ferdig

Hvordan ideen med å engasjere arbeidssøkende for okkupasjonsforskning startet:

1. Impulsen kom på en dagkonferanse med 190 fra "begge sider" i Sandefjord 14. november 1988

Deltakere på seminaret "Okkupasjonsforskning i Norges kommuner" på Park Hotel, Sandefjord var allsidig sammensatt: Representanter fra Hjemmefronten, ex-fanger fra begge sider, krigsseilere, soldater i alliert tjeneste sammen med tidligere medlemmer av Nasjonal Samling og frontkjemper. Det var første gang etter krigen at seierherrene hadde en åpen dialog med tidligere NS-sympatisører i et storforum.

Innledere var professor Ole Jacob Malm, underdirektør / lovrådgiver Eivind Saxlund (ex - frontkjemper), universitetsstipendiat Øyvind Sørensen, forsker Guri Hjeltnes, fotograf Leif Preus, forskerne Egil Cbristophersen og Tore Dyrhaug samt professor Bernt Hagtvet. I salen satt bl a. historikeren, professor Magne Skodvin og forfatteren Kristian Ottosen som deltok i debatten sammen med 12 andre. Se rapport på CD. Arrangør var Folkeuniversitetet Sør, Sandefjord. Konferanseleder var rektor Jan Eidi.

Seminarets primære målgruppe var likevel: Kulturadministrasjonen i fylker og kommuner, historielag, museér og bibliotek og skoleverket. I tillegg var det representanter fra politiske partier, forsvarsforeninger, lotteforeninger, Riksarkivet samt 15 journalister fra dagspressen og NRK - Fjernsynet.

Hensikten med konferansen var å forberede markeringen av 50 år siden 9 april 1940. Strategien var å motivere interesserte i lokalmiljøene til å kartlegge bilder fra okkupasjonsårene, samle data om hjemmefrontens utbredelse i kommunene, fengsling av nordmenn, medlemskap i Nasjonal Samling, kampen om organisasjonene, skole, kirke og presse samt tyskernes bemanning i norske kommuner.

Rapporten på 56 sider følger som vedlegg nr 1 på vår CD-rom plate som til sammen har plass til ca. 4000 A4 - sider og vil være ferdig i mars april 1997.

2. Prosjektråd for "Norge under okkupasjonen"

Det konstituerende møte fant sted 2. desember 1994 i Stortinget med:

Styreleder: Direktør Bjørn Balstad, rådsmedlemmer forfatteren Randi Bratteli, forsker Guri Hjeltnes, professor Tore Pryser, fylkesmann Håkon Randal Prosjektleder: Spesialrådgiver Jan Eidi. Revisor Reidun Kjelstrup, Fylkesmannen i Hordaland. Budsjett for to-års perioden på kr. 406 000 ble godkjent.

Det søkes om tilskudd fra fylkeskommuner, departementer, legater m.fl.

Vi viser forøvrig til utdrag fra årsmelding 1995 på CD-rom plate.

3. Norsk skoleungdoms intervjuer med 90 spørsmål til 12.221 personer over 65 år i alle landets fylker

Direktør Bjørn Balstad, ex Norsk Gallup, skriver i forordet om "Hva hendte i vår kommune under okkupasjonen?" om nordmenns hverdagsliv og holdninger under krigen hvor 90 spørsmål er statistisk bearbejdet fylkesvis:

"Dette er en høyst ekstraordinær undersøkelse - av et helt uvanlig omfang, interessant og viktig. Den gir et viktig bidrag til forståelse av hvordan folk flest hadde det i okkupasjonsårene Norge, 1940-45.

12.221 skoleelever har vært i sving, elever i ungdomsskolen, videregående og folkehøyskolene. Hver elev intervjuet en person over 65 år - en bestefar, tante, nabo - med vedlagte spørreskjema inneholdende 90 spørsmål. Undersøkelsen hadde et dobbelt formål. Den skulle fremskaffe faktiske opplysninger mens det ennå fantes mulige informanter i live. Kanskje like viktig var det at den ga de unge intervjuerne en innsikt i og opplysninger om krigsårene som de ikke ville fått på annen måte. De ga da også uttrykk for at intervju-arbeidet både var lærerikt og interessant."

Spesialisten Bjørn Balstad utarbeidet de 90 spørsmålsformuleringene. De 1.1 mill. svarene ble kjørt ut på et program fra Norsk samfunnsvitenskapelige datatjeneste, Bergen. Tre arbeidssøkende kvinner under ledelse av Bente Bjerknes i Nedre Eiker brukte 3 måneder på å registrere svarene fra 330 skoler i 228 kommuner.

Nedre Eiker kommune stod for utsendelse av ca. 40.000 skjemaer til skolene, hvorav 12.221 ble sendt i retur i utfylt stand til Folkeuniversitetet som samarbeidet med Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet og Frigjøringskomiteen med departementsråd Dag Berggrav om prosjektet. KUF bevilget kr. 113.000 og Norsk Hydro A/S kr. 25.000 til en av Norges største spørreundersøkelser

Samtlige 12.221 spørreskjemaer ble 26. juni 1995 overlevert til Riksarkivet med arkivnr RA-P-0928.

Se rapport på vår CD-rom-plate av statistisk fylkesvis bearbejding på de 90 spørsmålene som omfatter levekår i kommune, sympatier, holdninger, refleksjoner.

4. Tyskernes aktiviteter i norske kommuner 1940-45 Krigsanlegg, administrasjon og fritidsaktiviteter

2 januar 1995 sendte prosjektet vi i NUO brev til samtlige av landets 435 ordførere med anmodning om å kartlegge tyskernes fysiske og sosiale aktiviteter i kommunen 1940-1945. Bjørn Balstad utarbeidet et registreringsskjema med 75 kodeord om krigsanlegg for hæren, marine, luftforsvar. Videre ønsket vi på kart å markere tysk administrasjon med alt fra forlegninger, beslaglagte hus, hoteller, skoler, bedehus, lager, staller, KRIPO, Abwehr, Gestapo, SS, SIPO, SD. Tyskernes sosiale liv: Soldatenheim, rekreasjonssteder, feststeder, bordeller, fødehjem, idrettsanlegg, kino, sykestuer, monumenter, gravplasser, æreskirkegård, fengsler, fangeleirer m.m.

Det er pr i dag kommet svar fra 356 kommuner av 435, d.v.s. en svarprosent på 82 %. I alt har nærmere 1.500 personer vært aktive i kartleggingen. Følgende institusjoner/personer samlet stoffet: Historielag, eldreråd, pensjonistforeninger, Mil.org-hjernmefrontgrupper, kultursekretærer, kartsjefer, rådmenn og ordførere i forbindelse med fngjøringsåret 1995 og året deretter for de som ønsket lengre tid på denne store oppgaven

Registrering pr 1/1 1997 fra 356 kommuner vil i 1997 bli overført til Riksarkivet med anmodning til Statens Kartverk og Miljøverndepartementet å lage et Norgesatlas om Norge under okkupasjonen. Etter mønster av atlas om klima og helse i Norge

Forøvrig viser vi til grunnlagsmaterialet med skjemaer til kommunene på CD-rom-plate med en samlerapport

5. Nasjonal Samlings organisasjon med medlemstall i 495 kommuner og hvor i Norge NS hadde kontorer

De opplysninger som er samlet i denne rapporten på 32 sider er hentet fra NS årbøker for 1942 og 1944, fra NS interne adresselister, fra lommealmanakken

Medlemstallet og prosentvis styrke i de 495 kommuner av totalt 745 kommuner hvor NS var organisert, se CD-rom-plate. Ansvarlig for rapporten: Prosjektleder Jan Eidi

6. Arbeidstjenestens organisasjon og opplæring i Norge 1941-1945. Sum 84 leirer med 24.500 AT-rekrutter

Vår rapport på 52 sider er utarbeidet av rektor Arne R Haraldstad, Askim som arbeidet i Innenriksdepartementet i en periode under okkupasjonen. Hans kilder er "Kunngjøring til Arbeidstjenesten" 1941-1942-1943-1944, 4 bind, pluss enkeltnummer for jan, febr. og mars 1945 og "Norsk Arbeidstjeneste Årbok" 1941 og 1942.

Arbeidstjenesten hadde i alt 84 leirer spredt over hele landet unntatt i Troms og Finnmark. 49 900 rekrutter ble rulleført i 1941 - 1944, nær halvparten ble utskrevet.

Arbeidstjenestens organisasjon var militært inndelt i lag, tropp, sveit, fylking og distrikt (brigade). Arbeidsoppgavene var bl a. oppdemming, veibygging, kaianlegg .

Carl Frølich Hansen var sjef for arbeidstjenesten, en av NS-statens øverste embetsmenn Vi viser til rapportene på CD-rom-platen hvor Arbeidstjenestens opplæringsplan er utarbeidet av cand philol. Ove Johnsen, Gjøvik etter intervjuer med Arne H Haraldstad.

7. 8.364 krigsbarn med norsk mor og tysk far fordelt på fylker. Finnmark og Bergen på fødselstoppen

Konsulent Dag Juvkvam ved Statistisk Sentralbyrå på Kongsvinger utarbeidet for oss i NUO varen 1995 en oversikt over levendefødte og dødfødte barn med norsk mor og tysk far for arene 1940 til og med 1946.

Cand. philol Ove Johnsen, Gjøvik og EDB-ingeniør Petter Moe, Sandefjord har sammen utarbeidet en rapport på 15 sider: "Lebensborn i Norge Velferdsinstitusjon for mor og barn, eller redskap for raseideologi?"

Rapporten viser at det ble født flest krigsbarn i Norges bygder (4305), flest i året 1944 med i alt 2081 barn.

Det ble PR 1000 født flest krigsbarn med tysk far og norsk mor i Finnmark og Bergen som dengang var eget fylke og hadde hundretusener tyskere i sitt område.

De absolutte tall viser forøvrig at det i Nordland ble født 862 barn, Bergen / Hordaland 808 barn, Sør-Trøndelag 736 barn, Troms 685 barn, Rogaland 556 barn, Oslo 531 barn og Finnmark 471 barn.

Se forøvrig vedlagte CD-rom-plate hvor hele rapporten er gjengitt

8. De 15 illegale aviser i Vestfold' 1940-1945 registrert

Lærer og oversetter Petter M Hansson, Tønsberg har med assistanse fra forfatteren Hans J Luihn, historikeren Ivar Kraglund, Norges Hjemmefrontmuseum, lektor Egil Christophersens bok "Vestfold i krig", konsulent Ragnhild Marthins, UB s krigstrykksamling og direktør Per Thoresen Vestfold fylkesmuseum beskrevet 15 illegale aviser i Vestfold.

Oppgaver over avisenes navn, utgivelsessted, tidspunkt for start, redaktørens navn, innhold, distribusjon, språkføring, opplag og om medarbeidere ble arrestert m.m. Rapporten på 16 sider kan tjene som mønster for andre fylker som måtte være interessert

9. 709 leirer for 78.200 sovjetiske, polske og serbiske fanger i Norge fra 1941 til 1945. 15.500 omkom.

Hovedfagstudent Birgit Kock, Oslo/Tyskland og student Andrew Backe, Holmestrand (arbeidssøkende engasjert av NUO) har utarbeidet en fylkesvis oversikt over 709 krigsfange og arbeidsleirer for utenlandske krigsfanger

Ved frigjøringen var det 78 200 k igsfanger i Norge: 75000 fra Sovjet, 1 600 fra Polen og 1 600 fra Jugoslavia De var fordelt på ca 400 leirer av varierende størrelser Grunnen til at vi har oppgave over sa mange som 709 leirer er:

Stalag som var tyskernes navn på hovedleiren hadde en del underleirer i sin administrasjon I Øst Europa var en stalag beregnet til 30 000 fanger, men tallet var mindre i de fire norske Stalags: 1 Lillehammer, 2 Alta (flyttet til Beisford ved Narvik), 3 Drevja Oppdal og 4 Elvenes ved Kirkenes.

Fra Belgia og Holland kom det spesielt til Møre og Romsdal mange "tyskerarbeidere" som arbeidet på anlegg for organisasjonen Todt, - de er ikke tatt med i våre tall. Wehrmacht administrerte forøvrig Stalag.

Krigsfangene ble som regel transportert med båt fra Stettin, med tog, og tildels til fots om natten / tidlig morgen for å unngå at sivilbefolkningen skulle se dem. Ca. 15 500 av fangene omkom i Norge fra 1941 til 1945

Kfr. vedlagte CD-rom plate med fullstendig rapport og kilder på 32 sider.

10. Motstandsbevegelsens likvidasjoner i Norge

Usikkerhet om tallet var 65, 110 eller ca. 200

Lege Inger Cecilie Stridsklev, Telemark Sentralsjukehus, Skien har samlet opplysninger om likvidasjoner i Okkupasjonsårene fra 34 ulike kilder i Norge, Sverige og England.

Ingeniør Petter Moe har på Fox-Pro-database i januar 1996 registrert 150 likvidasjoner mht. til kjønn, fødselssted, fødselsmåned og år, dødskommune, dødssted, dag, måned og år, bosted, yrke, evt medlemskap i NS evt. frontkjemper. Navn har vi ikke tatt med i vedlagte CD-rom plate

Krigsstatistikken opererer offisielt med 65 likviderte fra motstands hold, hvorav 2 kvinner.

Forfatteren Egil Ulateig antyder inntil 200 likviderte i sin bok "Med rett til a drepe".

Direktør Arnfinn Moland ved Norges Hjemmefrontmuseum uttaler til Drammens Tidende/Buskerud Blad at antallet kan være ca. 110 personer som ble ryddet av veien. Dette er et følsomt kapittel i norsk okkupasjonshistorie.

Kfr forøvrig to kronikker i Aftenposten 14/2 1996 av Inger Cecilie Stridsklev og 1/3-96 av Arnfinn Moland og ni etterfølgende leserinnlegg samt debatten etter Egil Ulateigs bok og NRK-Fjernsynets dokumentariske program november 1996.

Kfr CD-rom -plate med rapport på 14 sider.

11. Norske frontkjemper på Østfronten,- erfaringer belastninger, helsemessige og sosiale forhold

Lege Inger Cecile Stridsklev, Skien har utarbeidet "Norske frontkjemper 1941-1945 50 år senere" som gir oversikt over 181 frontkjemperes erfaringer, belastninger, helsemessige og sosiale forhold Konklusjonen er at dette var en meget hardt belastet gruppe med høy dødelighet både ved fronten og i de første etterkrigsår De overlevende har etter sonet straff i 1950-årene likevel klart seg bra til tross for handikap de har måttet slite med både fysisk og sosialt. Hennes rapport er forøvrig gjengitt i Tidsskrift for Norsk Legeforening nr 11 1995.

Se forøvrig vår CD-rom plate

12. 416 motstandsfolk som ble henrettet 1940-1945 Flest fra Oslo, Hordaland og Sør-Trøndelag

Rapporten på 56 sider om "416 norske motstandsfolk og sivilister henrettet" er utarbeidet for oss i NUO av Andrew Backe, Holmestrand, nå mellomfagsstudent i historie ved Telemark høyskole. Rapporten gir en kronologisk og alfabetisk oversikt over navn, fødselsår, hjemsted, arrestasjonsdato, fylke, henrettelsesdato og gravsted.

Tidligere liste fra Norges Hjemmefrontmuseum har operert med 366 personer, derav 3 kvinner.

Andrew Backe har tatt i bruk mikrofilmruller fra Aftenposten og Fritt Folk 1940/1945 samt bokverkene Nordmenn i fangenskap, Våre Falne I-IV, Norge i krig, Krigens Dagbok, Århundredts Krønike m.fl.

Informatikk ingeniør Petter Moe har på database utarbeidet en oversikt hvor det bl.a. går frem at 416 var menn og 3 kvinner, 20% var født i Oslo, 13% fra Hordaland med Bergen, 10% fra Sør-Trøndelag som totalt omfatter

42 henrettede fra fylket Det var bare 1 (?) henrettet født i Nord-Trøndelag, 3 personer født i fylkene Østfold, Hedmark og Telemark.

De fleste henrettelser fant sted i 1942 med 124 personer, oktober og mai måned topper statistikken for de fem krigsmånedene, det er identisk også med de store arrestasjonsmånedene. Aldersgruppen 20-24 år er på topp med 93 henrettede, fulgt av 25-29 år med 91 personer. 55% av de henrettede var ugift, 45% gift, bare 1 person var skilt og 2 var enkemenn.

CD-rom platen gir detaljerte opplysninger om unntakstilstander, sabotasjeaksjoner, represalier, opprullinger tiltalepunkter, påtalemyndighet, søknader om benådning, henrettelsesmetoder, militære grader blant de henrettede, utmerkelse post mortem, samt offiserenes utdanning og yrkesvalg.

13. Føreropplæringen i Nasjonal Samling 1940-1945

Rapporten på 34 sider omtaler NS føreropplæring på Jessheim og i Verdal. Kildene er dagboka og forelesningsnotater fra tidligere fører aspiranter, arkivmateriale som skriv, artikler, jubileumsmeldinger fra Romerike folkehøgskole og Bakketun folkehøgskole Videre intervjuer med personer fra NS's Riksledelse, Krigstrykksamlingen på UB og institutt for norsk okkupasjonshistorie (INO).

Nasjonal Samling hadde omkring 9. april 1940 ca 5 000 betalende medlemmer inkl. NS-ungdomsfylking. Det kulminerte med ca. 64.000 (?) medlemmer i slutten av 1942.

Nasjonal Samlings førerbegrep kan sammenfattes slik etter partiets program " Den beste ska lede, med stor myndighet og sterkt ansvar" NS trodde på et medfødt talent - et førertalent, på samme måte som det finnes medfødte begavelser som kunstnere, vitenskapsmenn o l.

Målgruppen var unge NS-menn mellom 18-25 år med søknad de stilet direkte til føreren Vidkun Quisling. Rapporten gir detaljerte opplysninger om skolens ledelse, undervisningspersonell, skoleplan, skolemiljøet, økonomiske forhold, opphør og aspirantenes yrkeskarriere i ettertid.

Se CD-rom plate

14. NS.s to elitegymnas for evnerik ungdom på Gjøvik og Sakshaug. I ettertid: Topp yrkeskarriere

Rapporten "Statsgymnasene, - et ledd i NS s skolepolitikk?" er til sammen på 26 sider inkl. et spørreskjema som ble sendt til 52 tidligere elever, hvorav 24 besvarte de 50 spørsmålene. Rapporten er utarbeidet av cand philol Ove Johnsen, Gjøvik .Hovedinformant har vært en av skolens lektorer på statsgymnaset på Gjøvik i tiden 1442-45 Johs Myhren. Etter sonet straff ble han lektor og senere rektor ved Gudbrandsdalen landsgymnas på Vinstra. Skolens første kull på Gjøvik startet i august 1942 med 31 elever på Viken folkehøgskole, høsten 1943 med 15 elever pga. plassmangel. Høsten 1944 startet 60 elever, hovedsakelig permitterte frontkjempere på Sund folkehøgskole, Sakshaug i Oterøy kommune Det søkte ca 90-100 elever til opptakene hvor de ble innkalt til intervju på forhånd etter innstilling fra NS's fylkesførere og andre.

NS hadde planer å bygge opp en serie eliteskoler for å utdanne ledere i "Det nye Norge". Se to siders oppslag i Verdens Gang 1 juli 1996.

Vår etterundersøkelse viser at de fleste har gjort yrkeskarrierer ved å bli professorer, direktører, leger, advokater, tannleger og lektorer. To har nådd politiske toppverv: Olav Hauvik som samferdselsminister i Odvar Nordlis regjering (1978-81) og Arne Hauvik stortingsrepresentant for Senterpartiet i Oslo 1993 - 1997.

En av NS-gymnasets elever fra Hamar har utarbeidet en rapport "En anderledes frigjøring" på over 20 sider om forholdene og konfliktene på skolen, forslag om å delta på Østfronten samt flukt og arrestasjonen i mai 1945 og etterfølgende refleksjoner.

Se rapport på CD-rom plate.

15. NS-styret i 10 utvalgte norske kommuner under okkupasjonen fra 1/1 1941 til 8/5 1945

I november 1995 henvendte vi oss til utvalgte ordførere i ca 20 kommuner som interesserte seg for å svare på spørsmål for å kartlegge hva som skilte kommunestyret i "Den nye tid I januar 1941 til 8 mai 1945" fra kommunepolitikken før krigen.

I denne rapport gjengir vi de svarene vi har fått fra følgende 10 kommuner:

Hurdal, Ringsaker, Sande, Hedrum, Valle, Bykle, Flekkefjord, Stjørdal, Levanger og Hammerfest. Vi har foreløpig ikke mottatt svar fra: Ski, Stange, Krødsherad, Bø, Haugesund, Ørsta og Sunndal. Rapporten på ca 70 sider som er utarbeidet av prosjektleder Jan Eidi, Sandefjord gir informasjon om bl a. NS før nyordningen, konflikter, ordførerens bruk av vetorett og konsensus, støtte og motstand NS hadde i kommunestyret, i eget parti utenfor NS, om partiet fulgte råd og utvalg med egne folk. Registrerte protokolltilførsler, oppgave over kommunegjeld og hva som skjedde i maidagene 1945. Hovedkonklusjonen er at en stor del av de lovlig valgte representanter fortsatte i de nye herredstingene etter 1/1 1941. Det er få protokolltilførsler De gjelder bevilgninger fra kr. 1000 til kr. 5 000 til Frontkjemperkontor, Den norske legion, NS hjelpeorganisasjon o.l. Kommunene anstrengte seg for a nedbetale gjeld. Se CD-rom plate

16. Norske frontsøstre i tysk tjeneste 1940-1945

Praktikant Kari Ellen Severinsen, Sandeford har laget en rapport på 6 sider etter å ha intervjuet tidligere frontsøster Grethe Knutsen (77 år) fra Oslo som meldte seg til tysk fronttjeneste. Norsk sykepleierforbund fikk ny NS-ledelse i juni 1941 og tidsskriftet "Sykepleieren" hadde entusiastiske beretninger om sanitetsarbeid på Østfronten. Ca 1000 sykepleiere og kvinner med lavere grader meldte seg til tysk tjeneste til Røde Kors. Ved krigens slutt var 300 norske frontsøstre i arbeid ved Østfronten.

I landssvikoppkjøret ble frontsøstrene arrestert og dømt. Det internasjonale Røde Kors henstilte i 1945 om å stoppe straffeforfølgningen noe norsk rettsvesen la liten vekt på. Men frontsøstrene fikk lavere straffer enn f. eks soldater og frontkjemper.

Hamna Kvanmo skrev i 1990 om sine opplevelser og den dom hun fikk. Norges Røde Kors beklaget 45 år etter at frontsøstrene i humanitær tjeneste ble straffet.

Kfr CD-rom-plate

17. Hvem var de 45.000 nordmenn i fangenskap

Av fangene i og utenfor Norge var 91% menn, 9% var kvinner Det var 10 955 fanger fra Oslo (24%), Hordaland med Bergen 4 869 (11%), Sør-Trøndelag 3.320 (7%).

De norske fangene var plassert i 1850 ulike fengsler/leirer, hvorav ca 100 større leirer i Norge som Grini, Møllergt. 19, Falstad, Kristiansand, Vollan, og Åkerbergveien for å nevne de steder flest var fengslet. I Tyskland var Sachsenhausen størst.

Årstall for arrestasjon første gang: 1944: 26%, 1942: 25%, 1943: 24%

Siste fangeleir: Norge: 73%, Europa: 24%, utenfor Europa 3%

Årstall for løslatelse: 1945: 48%, 1942: 17%, 1944: 14% 1943: 13%

Alder ved arrestasjon første gang: 25-34 ar: 33 %, 15-24 ar: 25%

I samarbeid med Institutt for sammenlignende politikk ved Universitetet i Bergen vil vi i 1997 prøve å registrere samtlige ca 45 000 norske krigsfanger med hensyn til kommunetilhørighet (435 kommuner i dag, - og ikke de 745 kom. i krigsårene) samt personenes yrker med 765 stillingskoder. Dette forutsetter ressurser fra interesserte En grovanalyse ved vårt utvalg i dag viser at 32% av fangene var fra privat produksjon, 14% var ansatt i stat eller kommune 7% var studenter/elever. De øvrige var i fallende rekkefølge bønder/gardsarbeidere, funksjonærer, selvstendig næringsdrivende, ansatte i handel, hjemmearbeidende husmor, sjømenn og hushjelper.

18. Spørreundersøkelse om forholdene landssvikoppkjørets fengsler og fangeleirer i Norge

Prosjektleder Jan Eidi tok i juni 1996 initiativet til å kartlegge et område som i dag er svakt dokumentert: Den behandling og de forhold NS-medlemmer og andre som ble arrestert fra 9 mai 1945 var utsatt for. I samarbeid med Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO) sendte vi ut et spørreskjema med 50 spørsmål til 1206 ex-fanger hvorav 268 svarte, - dvs en svarfrekvens på 23% (NB: Dette er ikke en representativ undersøkelse da at utvalget ikke imøtekommer faglige kriterier).

Av de som svarte var 92% menn og 8% kvinner. Den største aldersgruppe er i dag 75-79 år, fulgt av de på 70-74 år.

Av de som svarte var 17 % elev/student i 1945, 15% ansatt i stat / kommune, 12% partifunksjonær, 10% bonde og 7% gårdsarbeider og 2% industriarbeider.

Flertallet bodde lengst tid i Oslo, Oppland, Hedmark, Østfold og Telemark under okkupasjonen. Vår databaseregistrering viser at idømt fengselsstraff varierer fra over 10 år til 1 måned. . 31% ble i tillegg bøtelagt. Arrestasjonen skjedde akseptabelt for 54%, sjikanøst for 35% og brutalt for 10%. 42% ble truet med å bli skutt, 58 % svarer nei på spørsmålet. Forpleiningen var utilstrekkelig for 53%, under sultegrensen for 30% og tilstrekkelig for 17%. 28% sier at det var straffeeksersis, 48% svarer at det ble skutt fra vaktårnene og inn i leiren. 36% uttaler at det var straffeoppstillinger om natten som varte i ca 2 timer for flertallet. 31% svarer at fanger ble utsatt for alvorlig mishandling, 10% var med å grave opp lik, 69% fikk besøk av familie og andre. 51% hadde ventet å bli arrestert, 31 % hadde ventet å bli dømt og straffet. Av de som arresterte var 87% bevæpnet. Av de som svarte har 21% hatt politiske tillitsverv i ettertid. 39% stemte på Høyre ved det første valget, 35% på Bondepartiet, 7% på Arbeiderpartiet og 4% på Venstre. 1 person stemte Kr F. pga. Erling Wikborgs forsonende holdning!

Rektor Johs. Myhren, ex Gudbrandsdalen landsgymnas, som selv var straffedømt utarbeider for oss en rapport på ca 24 sider for vår CD-rom plate. Petter Moe er ansvarlig for den statistiske bearbeiding som inneholder flere detaljerte svar.

19. Unghirdmarinen med 500 elever fra 1942-1945

Cand.philol. Ove Johnsen, Gjøvik, har intervjuet skoleleder m.fl. om Unghirdmarinen under okkupasjonen. Virksomheten startet sommeren 1942 for alle medlemmer i NS Ungdomsfylking mellom 13 og 18. år. Rikshirden hadde på forhånd etablert Hirdmarinen for tidligere marineoffiserer og sjøsportinteresserte. Minister Axel Stang i departementet for arbeidstjeneste, var positiv til å starte øvelsesstasjoner for ungdom på yrkesskolen i Sandvika og senere på sommerhotellet Granholmen i Sandefjord.

Ca. 500 aspiranter ble engasjert på kurs med instruktører som var profesjonelle marineoffiserer, skipper og maskinister. Unghirdmarinen disponerte robåter, seilbåter og dampskipet "Draugen". Oppholdet ble avsluttet med tokter bl.a. til Nordfjord, Hankø og Østersjøen. Skoleplanen inneholdt sjøfartens historie, navigasjon, sjø- og vernetjeneste, skyting, signalisering, idrett spesielt turn og svømming, og tilegning av nasjonalsosialistisk tro og levesett.

20. Ex-fylkesordfører Arnulf Olsen, Finnmark: Dokumenter fra NS-styret i Hammerfest

Tidligere fylkesordfører og ordfører i Hammerfest, Arnulf Olsen, har for Hammerfest historielag og Finnmark fylkeskommune oppsøkt kommunale arkiver og Riksarkivet for å samle informasjon om NS og tyskernes styre under okkupasjonen.

En omfattende dokumentasjon er samlet om myndighetenes arbeid for ensretting og diktatur for å gjennomføre sine planer overfor kirken, skolen, ungdoms- og arbeidstjeneste, minnesmerke over statsråd Gulbrand Lunde, vedtak for å ta i bruk ca. 700 husrom fra private før Hammerfest ble tvangsevakuert område høsten 1944, strid om posisjoner i kommunestyret, ordførerens konflikter med NS-medlemmer og andre, fiskeindustrien i Finnmark, "russerjentene", sivile under alarmtilstand m.m. Arnulf Olsen var 12-17 år under krigen og ble arrestert 2 ganger etter at faren rømte til Svalbard.

21. Oddmund Filseth, elev ved NS statsgymnas: "Hvorfor opplevde vi krigen så forskjellig?"

Som 15-17-åring var han elev ved Nasjonal Samlings statsgymnas på Gjøvik, se egen rapport nr. 14. I ettertid reflekterer han over en anderledes frigjøring over 50 år etter. Høsten 1944 mens russerne invaderte Finnmark, ville flere av gymnasiastene melde seg til Østfronten i kampen mot bolsjevikene. De brøt av skolegangen og lå i teltleir på Skeikampen da Quisling kom på besøk. De kom aldri til fronten, men våren 1945 reiste de til Gimle på Bygdøy for å forsvare Føreren etter Hitlers død 30.april. Han rømte så til en gård i Hedmark hvor Hjemmefronten slår til 10. mai, et skudd smeller og det blir sortering av fanger med ønsket om god tur til Bjørnøya. Han sitter fengslet med 21 andre på et lite og mørkt kosteloft. Det første måltid inneholdt 11 gram klippfisk, siden ble det kalveøye i lapskausen. Det var forbudt å se ut, men 3-4 arresterte "tyskertøser" ble for fristende for 18-åringen. Hans forsvarstale ble skrevet på toalett-papir. Forsvareren var en moderlig Sørlandsdame med nedsatt hørsel. Fangene fikk besøk av en svært reservert prest. Ungguttene fikk tuberkulose høsten 1945, tok av 10 kilo, veide 56 kg., og kom på sykehus. Hans refleksjoner og etterord er interessant lesning for alle.

22. Journalist Halldis Neegaard Østbye: Forholdene på Bredtveit kvinnefengsel fra 9/5-45

Vi har fått oversendt de etterlatte papirer etter journalist og propagandamedarbeider i NS, Halldis Neegaard Østbye. Før krigen var hun redaktør av Fritt Folk, skrev boken om Vidkun Quisling, samt Jødernes krig som er sterkt antisemittisk. Hun var gift med skifabrikanten Østbye og ble fengslet 9. mai 1945. Vi har renskrevet hennes dagboks-notater fra fengselet. Hun forteller om fengselsdirektørene Aslaug Aasland, Marggrethe Parm og frk. Feyling, samt halsbrann pga spekesild på Bredtveit, gravide på sultekost, daglig liv på "likkista", forbudet å snakke mellom cellene, tvungen kirkegang og underholdning med høytalere i korridorene, ung pike som skar over pulsåren, fanger som skriker i timevis, trusel med mørkecelle, hylende schæfere, fangeopprør, forbud mot å ta i mot pakker, julemenyen, Dagbladets Hast på besøk, den fryktelige kulden 1946-47, stopping av militærstrømper, nervekrigen med kikkhullene, lyspunkter i hverdagen.

23. Hirdutdannelsen under okkupasjonen

Cand. philol. Ove Johnsen, Gjøvik omtaler de interne skolingstiltakene i Rikshirden, Hirdmarinen, Hirdens Flykorps, Hirdens Alarmenhet, Hirdens Bedriftsvern, Førergarden, Germanske SS Norge og NS Kvinnehird.

Fremstillingen bygger på kildemateriale fra Riksarkivet og Institutt for Norsk Okkupasjonshistorie (INO), supplert med opplysninger fra samtaler og korrespondanse med tidligere medlemmer av Hirdstaben. Det tilgjengelige arkiv materialet er sparsommelig og fragmentarisk. Mye av årsaken til dette er sannsynligvis i at flere av dokumentene ble overført som bevisunderlag i rettsoppgjøret til de som hadde sentrale verv. Og disse dokumentene er

fortsatt klausulert og vanskelig tilgjengelig. Rapporten tar for seg i tiden fra mai 1933 til mai 1945 når det gjelder formål og organisasjonsmessig oppbygging.

24. Jentehirden i Nasjonal Samling 1940-1945

Praktikant Vera Strand Sandnes, Sandefjord har samlet opplysninger om Småhirden (jenter 10-14 år) og Jentehirden (14-18 år). Det er vanskelig i ettertid å dokumentere omfanget av den tilslutning jentehirden hadde i Norge i de fem okkupasjonsårene.

Aktivitetene var leikarring, dans, utflukter og turer, naturlære, tegning, møter, friluftsliv og speiderlignende aktiviteter, samt å lage julegaver til frontkjempere m.m.

25. Utvalgte presseklipp fra “Norge under okkupasjonen

26. Kartlegging av motstandsbevegelsen i Norge

Siden april 1995 har fire arbeidssøkende i Nedre Eiker og Sandefjord kontinuerlig registrert fra rulleblad som Norges Hjemmefrontmuseum m.fl. utarbeidet i årene etter frigjøringen. Under ledelse av førsteamanuensis Stein Ugelvik Larsen, Universitetet i Bergen, har vi hittil registrert ca 12 000 personer fra Østlandsområdet med opplysninger om:

Distrikt, avsnitt, gruppe, tropp, navn adresse, stilling fødselsår, dato, fødested, nærmeste slektninger, sivilstand, barn, forsørgelsesbyrde, utdannelse, militær utdannelse, nøytralitetsvakt, krigstjeneste i og evt. utenfor Norge, tjenesteforhold, kurser, aksjoner, celletjeneste, fengselsopphold pga H S., utmerkelse, skytterlagsmedlem, medlem av idrettsforening, våpen og utstyr m.m.

Grunnlagsmaterialet er godt dokumentert for en del distriktsinndelinger (D 13, 14 m.fl.), men våre oppgaver tyder på at det foreløpig er svakere dokumentasjon fra Agder og kysten rundt til Finmark. Universitetet i Bergen vil i tiden fremover prøve å få registrert samtlige ca 22 000 som var organisert i Mil.org. før 8 mai 1945.

Forøvrig oppgis tallet 40 000 for de som var aktivt med i motstandsbevegelsen. Dersom ressurser stilles til disposisjon vil vi i Norge i løpet av de nærmeste år ha oversikt over hvem som var med i motstandsbevegelsen i Norge hvor bl.a. også kommunistene spilte en aktiv rolle.

Det er et paradoks at over 54.000 medlemmer av Nasjonal Samling er registrert ved arkiver i Bergen fra 1945, mens de ca. 40 000 som utgjorde motstandsbevegelsen i Norge er i ferd med å gå i glemmeboken allerede 50 år etter frigjøringen.

Vi har pr. i dag databaseregistrert ca. 25% av de som seiret i samarbeid med de allierte - og håper at vi har ressurser til å fullføre denne delen av vår okkupasjonshistorie i tiden som kommer.

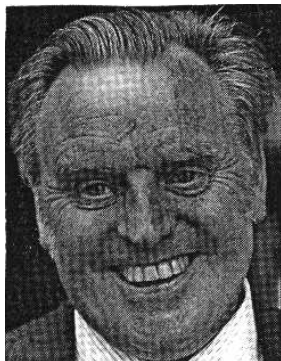
Sluttord

Vi mener å ha dokumentert at 12 arbeidssøkende anno 1995-1997 kan gjøre gagns arbeid for dem som kommer etter oss. Ved hjelp av informasjonsteknologien og våre 10 PC er med scanner og CD-rom brenner i Mjøndalen, Sandefjord og Gjøvik, er vi kommet et stykke på vei som kanskje kan være til nytte for fremtidens forskere.

Problemet er at det stadig blir færre informanter ettersom dagene går. Vi har møtt noe motstand og vært utsatt for press og trusler i kartleggingsarbeidet. Det har gledet oss at Datatilsynet har gitt oss grønt lys for våre prosjekter fra Okkupasjons-Norge.

Vi har prøvet å være objektive overfor de ca. 6% av befolkningen som var aktive på de to sider og har arbeidet etter prinsippet: "Fakta er hellige, kommentaren er fri".

Men nå haster det med å dokumentere de fem viktigste år i Norges historie. Om få år er alle fra okkupasjonstiden borte enten de var på den ene eller andre siden.

Prosjektleder:

Spesialrådgiver Jan Eidi, født 1929 i Bergen. Norges kommunal- og sosialhøyskole, 1953, Bergen lærerhøyskole, 1956, voksenpedagogikk Universitetet i Oslo 1971.

Praksis: Skoleverket, Nrk - Fjernsynet, 34 år studieinspektør, områderektor, spesialrådgiver i Folkeuniversitetet. Styremedlem Norsk fjernundervisning 1981- 1989, nestformann Bedriftsøkonomisk Institutt's samarbeidende høyskoler, 1978 -80 Utviklet bl.a. prosjektene "Hva er et meningsfylt liv?", 1980. "Hvordan skaffe arbeid, utdanning og positiv fritid for arbeidsløse?", 1984. "Hvem blir politikere og hvorfor?", 1985. Utgitt "Hvordan lese lekser?", 1962. Pensjonert fra 1. jan. 1995.

IT-ansvarlig

Dataingeniør Jeppe Sornum, født 1957 i Sandefjord. NKI ingeniør høyskolen Datafaglig linje 1990. Kurs i nettverksoperativer våren 1996.

Praksis: Universitetets databaser for språk og kultur, Universitetet i Oslo 1990 -1991. Programmering i C/C++, Mesa AS. 1991 -1994.

Jeppe Sornum har siden høsten 1996 arbeidet for Norges Dokumentasjon, med denne CD-ROM platen. Arbeidet har bestått i scanning av rapporter med optisk karaktergjenkjenning, billedbehandling, tekstbehandling, undervisning av praktikanter, design og produksjon av CD'en.

Andre medarbeidere:

Informatikkingeniør Petter Moe: Databaser og statistikk.

Praktikant Vera Strand Sandnes: Rapportskriving, tekstbehandling, layout.

Praktikant Kari Ellen Severinsen: Rapportskriving, tekstbehandling, layout.

Praktikant Susan Søland: Rapportskriving, tekstbehandling, layout.